

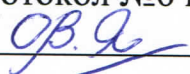
**ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»**

**Природничо-географічний факультет
Кафедра географії та туризму**

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні Вченої ради Міжнародного
економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
Голова Вченої ради
проф. А.С. Дем'янчук
Протокол № _____ від _____ 2021 р.

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ**
вступу на навчання для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 014 «Середня освіта (Географія)» в галузі знань 01 «Освіта»
(на базі рівнів фахової передвищої та вищої освіти: молодший бакалавр
(молодший спеціаліст), бакалавр)

Обговорено і затверджено на засіданні
кафедри географії та туризму
Протокол №6 від 01 лютого 2021 р.

 доц. Яроменко О.В.

Рівне – 2021

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ вступу на навчання для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 «Середня освіта (Географія)» в галузі знань 01 «Освіта» / на базі рівнів фахової передвищої та вищої освіти: молодший бакалавр (молодший спеціаліст), бакалавр

Гарант освітньої програми
014 Середня освіта (Географія)

к.пед.н. Шикула Р.Р.

Обговорено і затверджено на засіданні
випускової кафедри
кафедри географії та туризму
Протокол №6 від 01 лютого 2021 р.
_____доц. Яроменко О.В.

АНОТАЦІЯ

Програма вступного фахового випробування вступу на навчання для здобуття першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 014 «Середня освіта (Географія)» в галузі знань 01 «Освіта» розрахована на випускників коледжів та закладів вищої освіти, що мають уже здобуту фахову передвищу, або вищу освіту і планують ступити на 2-3 рік навчання.

Програма вступного випробування охоплює теми з професійно-орієнтованих дисциплін, що забезпечують базові фахові компетенції та програмні результати та викладаються на 1-2 курсі освітньої програми 014.07 «Географія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 «Середня освіта (Географія)» в галузі знань 01 «Освіта», зокрема: загальне землезнавство, геологія загальна та історична, кліматологія, гідрологія, біогеографія, основи суспільної географії.

У списку рекомендованих джерел наведено наукову спеціальну літературу.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Будова Всесвіту і Сонячної системи. Всесвіт або Космос. Форми існування матерії. Космічні системи і тіла, їх взаємодія. Ієрархія будови Космосу. Метагалактика. Галактика. Сонячна система. Сонце. Сонячне випромінювання. Сонячний вітер. Планети Сонячної системи. Моделі будови Всесвіту. Матерія і енергія, її поширення та засвоєння на поверхні Землі. Процес фотосинтезу.

Земля – планета Сонячної системи. Розміри Землі. Рух Землі навколо Сонця та його наслідки. Рік сонячний та календарний. Афелій. Перигелій. Зміна пір року. Дні рівнодення та сонцестояння. Протяжність дня і ночі. Теплові пояси та пояси освітленості.

Обертання Землі навколо своєї осі. Наслідки обертання. Докази обертання. Кутова і лінійна швидкість обертання. Сила Коріоліуса. Доба. Зміна дня і ночі. Часові пояси. Час місцевий, поясний.

Гравітаційне поле Землі і земний магнетизм. Сила тяжіння, її роль. Поле сили тяжіння. Магнітосфера Землі. Магнітні полюси, магнітні аномалії. Вплив сонячного вітру на магнітосферу.

Внутрішня будова Землі. Склад, маса, щільність, густина, температура. Методи вивчення.

Геохронологія. Етапи розвитку Землі. Геохронологія. Вік Землі і земної кори, методи вивчення.

Атмосфера. Склад та будова атмосфери. Походження. Взаємодія з іншими оболонками.

Сонячна радіація і радіаційний баланс. Розподіл сонячної радіації по широтах. Зміна радіації в атмосфері. Альбеда. Радіаційний баланс. Розподіл температури по земній поверхні. Карті ізомери. Теплові пояси.

Вода в атмосфері. Вода в атмосфері, форми і кількість. Характеристика вологості повітря. Випаровування та випаровуваність. Розподіл вологості повітря по зонах. Конденсація та сублімація. Роса, іній, ожеледь, тумани, хмари. Класифікація хмар, хмарність. Атмосферні опади: різновиди, умови, випаровування, інтенсивність. Сніговий покрив. Розподіл опадів по земній поверхні. Атмосферне зволоження. Коефіцієнт зволоження. Атмосферний тиск: одиниці і методи виміру. Зміна тиску з висотою. Ізомери. Вітер: характеристика вітрів, швидкість, сила.

Повітряні маси. Повітряні маси: формування, теплі і холодні. Атмосферні фронти, міграція фронтів. Циклони і антициклони: утворення, стадії розвитку, розміри, швидкість, поширення. Загальна циркуляція атмосфери. Планетарна система переносу шарів атмосфери. Вихри. Панівні та місцеві вітри. Погода: елементи погоди, класифікація, ознаки. Служба погоди. Прогнози.

Гідросфера. Походження природних вод. Формування і еволюція гідросфери. Властивості води. Об'єм структура гідросфери. Кругообіг води. Світовий водний баланс.

Світовий океан. Світовий океан: структура, причини коливань поверхні, солоність води. Густина та інші властивості. Тепловий режим океанів та морів. Лід в океанах. Хвилі: причини виникнення, характеристика. Припливи і відпливи: утворюючі сили. Течії: походження, класифікація. Природні ресурси Світового

океану. Їх використання.

Води суші. Поверхневі та підземні води. Стік води з суші. Водний баланс. Підземні води. Їх класифікація та характеристика. Раціональне використання. Ріки. Річкові системи. Їх типи. Річкові басейни. Вододіли, швидкість течії у річках. Живлення та режими рік. Поверхневий стік, його характеристика. Використання та охорона рік. Озера. Походження та класифікація. Водний баланс та режим озер. Використання та охорона. Водосховища. Болота: утворення та режими. Типи боліт. Роль боліт. Використання та охорона. Льодовики: умови виникнення та розвитку. Сучасні зледеніння. Типи та рух льодовиків.

Літосфера. Сучасні уявлення про літосферну оболонку. Рельєфоутворення: джерела енергії, роль сили тяжіння, вплив Космосу, діяльність людини.

Ендогенні та екзогенні фактори та їх вплив на процеси рельєфоутворення.

Процеси рельєфоутворення: ендогенний, екзогенний, рівні денудації, схилі процеси. Фактори рельєфоутворення.

Планетарний рельєф Землі. Головні типи морфоструктури: рівнини, гори. Класифікація гір. Морфоскульптура. Флювіальний рельєф. Рельєф берегів та дна океанів.

Біосфера. Жива речовина у географічній оболонці. Роль живої речовини у розвитку атмосфери, гідросфери, літосфери. Вчення про біосферу.

Біологічний кругообіг речовини і енергії в географічній оболонці.

Біологічний кругообіг речовини і енергії. Рослини, тварини, мікроорганізми. Ґрунти.

Властивості географічної оболонки. Географічна оболонка. Межі географічної оболонки. Кругообіг речовини і енергії. Закономірності будови та диференціація оболонки. Фізико-географічне районування. Ландшафт.

Географічне середовище та суспільство. Роль географічного середовища у розвитку суспільства. Значення середовища для виробництва. Зміни природних комплексів.

Предмет картографії, топографії, цифрової картографії. Предмет картографії і топографії, їх взаємозв'язок. Карти, плани. Класифікація карт та атласів, їх призначення. Системи координат в картографії і топографії. Форма і розміри Землі. Географічні координати. Плоскі прямокутні координати Гауса-Крюгера. Системи висот. Азимути і дирекційні кути

Рішення задач по топографічній карті. Вимірювання віддалей. Поперечний масштаб. Курвіметр. Визначення прямокутних та географічних координат точки. Нанесення точки на карту за її координатами. Визначення дирекційних кутів та азимутів. Визначення ухилів. Побудова профілів. Визначення площ ділянок. Планіметр.

Топографічне знімання місцевості. Методи наземного топографічного знімання: теодолітне, тахеометричне, мензульне, окомірне. Вимірювання горизонтальних кутів. Теодоліти, їх будова. Вимірювання довжин ліній. Стрічка, світловіддалемір. Створення знімальної мережі. Прокладання теодолітних ходів. Обчислення координат точок теодолітного ходу. Способи знімання контурів. Побудова плану топографічного знімання.

Орієнтування на місцевості. Орієнтування за компасом. Орієнтування за небесними світилами, за природними прикметами. Орієнтування за допомогою карти.

Загальні відомості з математичної картографії. Математична основа карт. Геодезична основа карт. Картографічні проекції, спотворення проекцій. Класифікація проекцій.

Технології створення карт. Аерофотознімання. Дистанційне зондування Землі. Створення цифрових карт місцевості (ЦКМ) з графічних оригіналів. Наземне знімання. Технічні засоби реалізації технологій

Особливості створення тематичних карт. Значення тематичних карт в науці і практиці. Зміст тематичних карт. Особливості формування легенди тематичної карти. Способи картографічного зображення: знаків, лінійних знаків, ізоліній, якісного фону, ареалів, точковий, діаграм.

Картографічна генералізація. Суть генералізації та її фактори. Види генералізації. Оцінка точності генералізації

Складання та видання карт. Принципи складання карт. Розробка програми карти. Підготовка карт до видання. Редагування карт. Коректура. Видання карт.

Суспільна географія як наука. Об'єкт науки. Предмет і конкретні об'єкти суспільної географії. Зміст суспільної географії. Структура суспільної географії. Зв'язки суспільної географії з іншими науками.

Особливості історичного розвитку суспільної географії. Формування української суспільно-географічної школи. Розвиток суспільної географії у контексті суспільного (економічного і соціального) та загальнонаукового розвитку. Періодизація розвитку суспільної географії. Головні напрямки у розвитку загальної суспільної географії: економіко-географічний, антропогеографічний, формально-теоретичний напрямки. Формування української національної географії. Сучасні наукові суспільно-географічні центри й організації.

Формування суспільно-географічної термінології. Головні поняття суспільної географії. Територія як поняттєво-термінологічна система. Головні риси території: властивості, відношення, процеси. Територіальні властивості: природні, суспільні, просторові. Територіальні відношення: положення і функції. Процеси: диференціації, інтеграції, територіального системотворення.

Суспільно-географічні закони і закономірності. Поняття закону і закономірності науки. Система суспільно-географічних законів. Генетичні закони і закономірності (територіальної диференціації та інтеграції). Закони територіальної структури (Кілець Тюнера, Граток Кристаллера) та відповідності (систем розселення господарським територіальним системам, соціальних територіальних систем системам розселення). Функціональні закони (територіальної гравітації, територіальної дифузії, геокібернетичні).

Теорії і концепції у суспільній географії. Поняття про наукову теорію і концепцію. Основні елементи науки (факти, поняття і категорії, закони, концепції, парадигми, методи та інше). Класи суспільно-географічних теорій і концепцій: географо-екологічні, географо-демосоціальні, географо-економічні, географо-політичні. Теорії і концепції економічної географії.

Методи суспільно-географічних досліджень. Поняття наукового методу. Система методів дослідження. Філософські методи. Загальнонаукові методи. Конкретно наукові методи.

Природні умови та ресурси та їх господарська оцінка. Соціальні функції природного середовища. Природокористування: зміст поняття. Оцінка природних умов для життя людей. Класифікація природних ресурсів. Принципи оцінки природних ресурсів. Кадастр природних ресурсів.

Географія населення. Демографія. Геодемографічна політика. Статеві-вікова структура та її динаміка. Зайнятість населення та міграція робочої сили. Розселення населення. Географія культури. Географія релігій.

Політична географія. Предметна область політичної географії. Географічний простір і кордони. Сучасна геополітика. Геополітичні моделі світу.. Геополітика і світовий порядок.

Суспільна й територіальна організація виробництва. Структура господарства: зміст поняття. Галузева структура господарства. Функціонально-галузева структура господарства. Форми суспільної організації виробництва. Форми територіальної організації виробництва. Промисловість. Агропромисловий комплекс. Транспортний комплекс.

Географія обслуговування. Сфера обслуговування у світовій економіці. Географія обслуговування як галузь суспільної географії. Класифікація послуг і обслуговування. Показники рівня розвитку сфери послуг. Територіальна організація обслуговування.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Охарактеризуйте форму і розміри Землі та наслідки її обертання навколо своєї осі та Сонця.
2. Причини земного магнетизму. Форма і параметри магнітного поля Землі.
3. Дайте характеристику внутрішньої будова Землі та основних типів земної кори.
4. Речовинний склад Земної кори. Мінерали. Фізичні властивості мінералів та їх класифікація.
5. Магматичні гірські породи, їх утворення та класифікація
6. Осадкові гірські породи та їх класифікація
7. Метаморфічні гірські породи.
8. Сучасні уявлення про літосферну оболонку. Основні положення теорії тектоніки літосферних плит та теорії геосинкліналей.
9. Ендогенні процеси. Тектонічні та неотектонічні рухи земної кори та їх вираження в геоструктурах та рельєфі.
10. Порухене і непорухене залягання гірських порід. Пластичні і розривні деформації гірських порід.
11. Генетичні типи рівнин, їхня геологічна будова, морфологія, географічне поширення.
12. Генетичні типи гір. Поняття про молоді та старі гори. Географічне поширення гірських систем.
13. Сейсмічні явища, їх природа та методика оцінки. Основні шкали для визначення сили землетрусів.
14. Екзогенні процеси, їх природа та види.
15. Вивітрювання гірських порід, їх види. Кора вивітрювання.
16. Лінійна ерозія та формування ярів. Утворення пролювію.
17. Геологічна робота річок. Форми і будова річкових долин.
18. Льодовикові відклади та їх будова. Льодовикові форми рельєфу.
19. Водно-льодовикові відклади та їх будова.
20. Еолові процеси та еолові відклади.
21. Загальна характеристика четвертинних відкладів.
22. Карст. Умови карстоутворення. Поверхневі та підземні карстові форми рельєфу та їх поширення.
23. Абсолютний і відносний вік гірських порід. Геохронологічна шкала.
24. Геологічна будова території України: стратиграфія, тектонічні структури.
25. Корисні копалини на території України.
26. Фактори і процеси рельєфоутворення в межах Берегової зони моря. Основні типи морських берегів.
27. Морфоструктури та рельєф дна Світового океану.
28. Охарактеризуйте склад та будову атмосфери.
29. Атмосферний тиск та баричне поле. Вітер. Циклони і антициклони.
30. Сонячна радіація як головне джерело енергії у географічній оболонці.
31. Вода в атмосфері, форми і кількість. Хмари. Атмосферні опади.
32. Загальна циркуляція атмосфери.

33. Повітряні маси та їх формування.
34. Погода та клімат. Кліматичні пояси та області Земної кулі.
35. Дайте характеристику основних чинників формування клімату України.
36. Атмосферні опади. Фактори, що впливають на кількість опадів. Розподіл атмосферних опадів на поверхні Землі.
37. Фактори кліматоутворення, мікроклімат.
38. Географічний розподіл температури повітря на Земній кулі.
39. Синоптичний аналіз та прогноз погоди. Значення синоптичного прогнозу в житті суспільства.
40. Гідросфера та її складові.
41. Світовий океан: структура, причини коливань поверхні.
42. Солоність вод Світового океану.
43. Тепловий режим океанів та морів.
44. Припливи та відпливи в океані та причини їх формування.
45. Вітрові хвилі та океанічні течії в Світовому океані.
46. Цунамі. Причини виникнення та екологічні наслідки. Основні регіони поширення.
47. Органічний світ водного середовища. Біогеографічне районування океану.
48. Підземні води. Їх класифікація та характеристика.
49. Ріки. Річкові басейни. Живлення та режими рік.
50. Озера. Походження та класифікація озер.
51. Болота: утворення та режими. Типи боліт. Роль боліт. Використання та охорона.
52. Льодовики: умови виникнення та розвитку. Сучасні зледеніння.
53. Кругообіг води в природі та його енергетичні фактори.
54. Водні ресурси Землі та України.
55. Жива речовина у географічній оболонці. Вчення про біосферу.
56. Біологічний кругообіг речовини і енергії в географічній оболонці.
57. Ґрунти. Фактори ґрунтоутворення.
58. Географічна оболонка як природно-територіальний комплекс.
59. Ґрунт як природне тіло, його відмінності і схожість з іншими природними тілами. Загальні фізичні та хімічні властивості ґрунту.
60. Біологічні фактори ґрунтоутворення і органічна частина ґрунту.
61. Гранулометричний (механічний) склад ґрунтоутворюючих порід. Загальні фізичні та фізично-хімічні властивості ґрунту.
62. Географічні особливості розподілу ґрунтів на Землі.
63. Кліматичні фактори ґрунтоутворення. Тепловий та водний режим ґрунтів.
64. Загальні риси ґрунтоутворення, морфологія та класифікація ґрунтів.
65. Ґрунти України. Умови ґрунтоутворення. Характеристика основних типів ґрунтів України.
66. Проаналізуйте проблеми охорони ґрунтів в Україні та світі.
67. Роль географічного середовища у розвитку суспільства.
68. Предмет картографії і топографії, їх взаємозв'язок. Карти і плани.
69. Система координат в картографії і топографії
70. Методи наземного топографічного знімання місцевості.

- 71.Методи дистанційного знімання місцевості та їх значення для сучасного картографування.
- 72.Поняття про картографічні проекції. Класифікація картографічних проекцій.
- 73.Охарактеризуйте способи картографічного зображення та їх застосування
- 74.Суть генералізації в картографії та її фактори. Види генералізації.
75. Картографування екологічних явищ та процесів та їх значення для сучасних екологічних досліджень.
- 76.Структура суспільної географії.
- 77.Головні напрямки у розвитку загальної суспільної географії
- 78.Головні поняття суспільної географії.
- 79.Закони територіальної структури в суспільній географії
- 80.Теорії і концепції економічної географії.
- 81.Природні умови та ресурси та їх господарська оцінка.
- 82.Галузева структура господарства.
- 83.Територіальна структура господарства.
- 84.Географія обслуговування як галузь суспільної географії.

85. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА МАТЕРІАЛИ ПІДГОТОВКИ

1. Антонов В.С. Короткий курс загальної метеорології // В.С. Антонов. – Чернівці: Рута, 2004.
2. Багров М.В. Землезнавство. – М.В. Багров, В.О. Боков., Черваньов. – К.: Либідь, 2003.
3. Вишневський В.І. Річки і Водойми України. Стан і використання: Монографія. – К.: Віпол, 2000.
4. Географічна енциклопедія України в 3 томах. – К.: Українська енциклопедія імені М.П. Бажана, 1989-93.
5. Географічний атлас для вчителів середньої школи. – К., 2002.
6. Голіков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної і соціальної географії, - К.: Либідь, 1996. – 320 с.
7. Горшков Г.П., Якушова А.Ф. Общая геология. Изд-во МГУ. – М 1987.
8. Колісник П.І. Метеорологія і кліматологія. – К.: Вища школа, 1978.
9. Корнус О. Г. Історична географія: навчальний посібник / О. Г. Корнус ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка. – Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. – 156 с.
10. Луцишин П.В. Вступ до економічної і соціальної географії. – К.: НМКВО, 1993.
11. Мольчак Я.О., Ільїн Л.В., Загальне землезнавство. – Луцьк: ВДУ. – 1997. – 232 с.
12. Олійник В.С. Основи землезнавства і краєзнавства. – Рівне, 1999.
13. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до соціальної географії. – К.: Т-во Знання, КОО, 2000. – 204 с.
14. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. – К.: Вища школа, 1996. – 232 с.
15. Свинко Й.М., Сивий М.Я. Геологія. – К.: Либідь, 2003.
16. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. - Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.
17. Хромов С.П. Шаблій О. Географія. Світи, регіони, концепти. – К.: Либідь, 2004.
18. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 444 с.
19. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 744 с.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Оцінювання результатів фахового випробування проводиться у відповідності до шкали оцінювання (див. Табл. 1). До конкурсного відбору допускають вступники, що дали не менше третини правильних відповідей і набрали 100 і більше балів.

Таблиця 1 – Шкала оцінювання

Кількість правильних відповідей	Сума балів
30-27	200-180
26-23	179-160
22-19	159-140
18-15	139-120
14-11	119-100
10	99-50
9-0	49-0